

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostor:
2857 South Lawrence Ave.
Office of Publication:
2857 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 18. OKTOBRA (OCT. 18), 1937. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 203
Cena lista je \$6.00
Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Premirje med Ameriško delavsko federacijo in odborom CIO

Eksekutiva ADF sprejela povabilo odbora CIO glede mirovnih pogajanj, da se konča konflikt. Green in vsi drugi člani eksekutive ADF ponovno izvoljeni. Konferenca Lewisovih unij obsodila jeklarke magnate in brutalnost čikaške policije. Odbor, ki se ima pogajati z voditelji ADF, imenovan

DENVER, COLO., 17. okt.—Mirovna sprava med Ameriško delavsko federacijo in Odborom industrijske organizacije se je pokazala, ko sta se obe grupi seznanili za mirovna pogajanja. To se bodo pričela 25. oktobra v Washingtonu. Eksekutivni odbor Ameriške delavske federacije je sprejel povabilo CIO na svoji seji, ki se je vršila po zaključeni konvenciji ADF v Denverju.

Razstava v Pragi razkačila nacije

Hitlerjeva vlada je silno razžaljena

Berlin, 16. okt.—Nacijski tisk bruha proteste proti razstavi slik, katere smatra za žalitev Nemčije, ki je bila otvorjena v Pragi, Čehoslovakija. Neki časopis kriči, da opraviča ni dovolj. Češka vlada mora dati zadostno Nemčiji, da popravi storjeno škodo.
Razstavo je otvoril češki prosvetni minister. Izmed sedem razstavljenih slik, proti katerim je nacijsko časopisje protestiralo, so bile tri odstranjene. Ena izmed teh je imela napis: "Dvig in padec diktatorja". Baje je predstavljala Hitlerja kot diktatorja stradanja. Druga je imela napis: "Skrb diktatorja za srečo svojega ljudstva."
Ena izmed razstavljenih slik se nanaša na generala Hermana Goeringa, nacijskega letalskega ministra. Neka druga kaže dva rjavosrajčnika, oborožena s puškama in bajoneti, ko nosita na taci kos mesa. "Jaz sem kos mesa zunanega izvora, ki sem pokvaril nemške žleze," se glasi napis na tej sliki.

Italija priznala revolto v Afriki

Odpor proti fašistični nadvladi v Abesiniji

Rim, 16. okt.—Poročila o revolto domačinov proti Mussolinijevemu režimu v podjarjenih Abesiniji, ki so v zadnjih tednih prihajala v London, Pariz in glavna mesta drugih evropskih držav, so bila zdaj potrjena. Uradni komunikacije rimske vlade, ki je bil pravkar objavljen, pravi, da je bilo 58 italijanskih vojakov, med temi več častnikov, ubitih pri zatiranju revolte. Upor je bil potlačen in zdaj je spet mir v afriški državi.
Komunikacije dostavljajo, da je 4007 Italijan izgubilo življenje v času "podjarmljenja in pomirjevanja domačinov." V septembru so znašale izgube iz vseh vzrokov, vključno z boleznimi, 107 življenj. Poročilo se glasi:
"Močne grupe banditov so napadale italijanske vojaške posadke v izoliranih krajih osrednje Abesinije, toda nagli in učinkoviti protinapadi kolonialnih čet so vzpostavili mir. Upor je bil zatrt na vsej črti."
Vrhovni fašistični svet je uveljavil nov zakon glede vojaškega vežbanja italijanske mladine. To vežbanje se bo vršilo v ljudskih šolah. Namen tega zakona je, da razvije med mladino fašistični duh in utrdi fašizem.

Unija ADF zmagala pri volitvah v Kenoshi

Kenosha, Wis., 16. okt.—Delavci v tovarni A. A. Simmons Co. so se pri volitvah, ki so se vršile pod nadzorstvom federalnega delavskega razsodišča, izrekli za unijo ADF kot svojo predstavništvo pri kolektivnih pogajanjih.

Domače vesti

Novice iz Minnesote
V Aurori je bil pred nekaj dnevi pokopan 25-letni Stanley John Levstik, rojen v Ameriki. Zapušča starše, brata in dve sestri. — Mladi rojak Ernest Spitznagel, cigar starši so v Gilbertu, ja zadnje dni prejel od armade naslov častnika v rezervi.

Nova žrtve avta v Clevelandu
Cleveland. — John Spehar je bil 13. t. m. na mestu ubit od avta, ko je hotel prekorajčiti ulico vračajoč se z dela.

Dva nova grobova v Jolietu
Joliet. — Zadnje dni je tu umrl rojak Josip Kastelec, star 45 let in doma od Trebnja na Dolenjskem. Zapušča ženo, dva sinova in štiri hčere. — Dalje je umrl bolj nanagroma Mihael Metek, star 27 let in rojen tu. Zapušča ženo, dva otroka, starše in pet bratov ter pet sester.

Nov grob v starem kraju
Piney Fork, O. — Mary Lepich, članica društva 176 SNPJ, je te dni prejela žalostno vest, da je na Kožjaku pri Cerknici na Notranjem umrla njena mati Jerica Suhadolnik v starosti 62 let, po domače Znidarjeva. V Ameriki zapušča hčer, v starem kraju pa moža, dva sinova in hčer.

Milwaukee vesti
Milwaukee. — V bolnišnici Deaconess leži težko bolan Mike Candek, član društva 104 v W. Allisu. Njegovi bližji prijatelji in znanci so naprošeni, naj ga obiščejo. — Drugi bolnik iz W. Allisa je Joe Čeplak, ki je tudi bil v bolnišnici nekaj časa zaradi srčne hibe, a zdaj se zdravi doma. — Zakonska dvojica John Potiš je te dni obhajala srebrno svatbo. — Frances Janežič iz W. Allisa je bila 7. oktobra stara 90 let. Doma je iz St. Janža pri Grsovljah v Savinjski dolini, po domače Negličeva Franca, in v Ameriki se nahaja 32 let. Zdaj živi pri hčeri Elizabeti Banko in je še vedno zdrava in čvrsta. — Poročila sta se Jos. Cajnar iz Port Washingtona in Mary Vrhovnik iz W. Allisa.

Eksplozija v premogovniku ubila 32 rudarjev

Birmingham, Ala., 16. okt.—Poročilo, ki ga je prejel urad okrajnega šerifa, se glasi, da je eksplozija v premogovniku v Mulgi, Ala., ubila najmanj 32 rudarjev, več drugih pa je bilo ranjenih. Rešilno moštvo je odšlo v premogovnik, v katerem se je pripetila eksplozija, da potegne iz njega ranjence. Vzrok eksplozije še ni pojasnjen.

Kitajci porazili Japonce v protinapadu

Nankingška vlada vložila nadaljnji protest pri Ligi narodov

Sanghaj, 16. okt.—Kitajske čete so izvršile protinapad na šanghajski fronti in vrgle Japonce nazaj na štiri milje dolgi črti v sektorju Hongkew, ki leži na severni strani mednarodne naselbine v Sanghaju. Kitajci so zasedli več ulic po umiku japonskega vojaštva v tem sektorju.

Japonski letalci so včeraj z bombami napadli kitajska obrežna mesta v provinci Šantung. Ta je ena izmed petih provinc v severni Kitajski, ki jih hočejo dobiti Japonci pod svojo kontrolo.

Sanghaj, 16. okt.—Kitajske avtoritete so obdolišile Japonce, da v svojih napadih na kitajske pozicije ne priznajo niti mednarodni naselbini v Sanghaju. Obdolžitev je bila izvršena, ko so Japonci obstreljevali sekcijo v naselbini, kamor so se zatekli kitajski begunci. Krogle in bombe so razdežale več hiš v tej sekciji ter ubile 40 Kitajcev in ranile 60. Med ranjenci je tudi ameriški mornar Milton O. Hiatt. Nekaj bomb, ki so jih vrgli japonski letalci, je treščilo na elektrarno American Shanghai Power Co. Delavci, ki so uposleni v elektrarni, pravijo, da je bil čudež, ker jih bombe, ki so deževale na elektrarno, niso ubile.

Zapadno od Sanghaja so japonske bombe ubile 75 kitajskih civilnih prebivalcev, ko so letalci bombardirali postajo in progno Kašing-Sučov železnice. Kitajsko poročilo pravi, da so kitajski protiletalski topovi uničili šest japonskih letal, ki so se pojavila nad kitajskim letališčem v Yangtsepaju.

Peiping, 16. okt.—Japonska armada je zasedla Kweisuj, glavno mesto province Suiyuan v severni Kitajski. To mesto je važno železniško križišče in leži okrog 300 milj zapadno od Peipinga. Tainunfu, glavno mesto province Šansi, je tudi v nevarnosti. Tri japonske kolone prodirajo proti temu mestu z vzhodne strani.

Zeneva, 16. okt.—Nankingška vlada je vložila protest pri Ligi narodov, v katerem obdolžuje japonske čete, da rabijo krogle dum-dum in strupene pline v napadih na kitajske obrambne pozicije. V protestu je rečeno, da je 45 kitajskih vojakov na šanghajski fronti umrlo zaradi zastrupljenja s plinom. Kitajski protest vsebuje izjavo dr. E. F. Ettingerja, načelnika bolnišnice Rdečega križa v Sanghaju, in dr. Borcia, predstavnika zdravstvene organizacije Lige narodov na Kitajskem, da se japonske čete v res-

JUGOSLAVIJA SKUŠA DOBITI OPORO V ANGLIJI

Premier Stojadinović gost londonske vlade

AKCIJA PROTI ITALIJI

London, 16. okt.—Dr. Mijan Stojadinović, jugoslovanski ministriški predsednik, je bil gost angleške vlade na banketu na prvi dan svojega obiska, po končanih razgovorih s člani angleškega kabineta. On je prišel sem, da razpravlja o mednarodni situaciji z uradniki angleškega zunanjega ministra. Na kolodvoru je Stojadinoviča sprejel Anthony Eden, angleški zunanji minister.

V razgovorih z angleškimi diplomati, ki se bodo še nadaljevali, je skušal Stojadinović izvedeti o obsegu pomoči, ki jo lahko pričakuje s strani Velike Britanije v slučaju, da se Jugoslavija zaplete v konflikt z Italijo ali Nemčijo. Nasprotno so bili premierju stavljeni vprašanja, kakšno stališče bi Jugoslavija zavzela v primeru, da Italija nastopi proti Angliji ali pa Turčiji.

Stališče Jugoslavije v sedanjih krizi na Sredozemskem morju je važnega pomena z ozirom na bodočnost Evrope. To dejstvo priznavajo skoro vse evropske vlade. Geografska lega Jugoslavije je ključna situacija. Ako bi se Jugoslavija združila s fašističnimi državami in tako ojačala os Rim-Berlin, bi Italija in Nemčija veliko pridobili. Fašistična propaganda proti demokratičnim državam bi dobila močnega zaveznika. To je vzrok, da se angleška diplomacija trudi, da Jugoslavija ostane zvesta starim tradicijam, ki so zapopadene v nadaljnji prijateljski zvezi med njo, Anglijo in Francijo.

Rumunija obljubila vojaško pomoč Franciji

Sibiu, Rumunija, 16. okt.—Kralj Karol je povedal generalu M. G. Gamelinu, načelniku francoskega armadnega štaba, ki je prišel v Rumunijo opozovati vojaške manevre, da se Francija lahko zanese na pomoč rumunske armade, kadar bo to pomoč potrebovala. "Vi niste videli samo vaših tovarišev, temveč tudi armado, na katero se lahko zanesete, da vam bo pomagala v slučaju potrebe," je rekel kralj.

Vatikan podprl japonske militariste?

Papež odobrava zatiranje komunizma na Kitajskem

Washington, D. C., 16. okt.—Ameleto Giovanni Cicognani, papežev delegat v Washingtonu, je sinoči podal izjavo, v kateri zanika poročilo, da Vatikan odobrava japonske militaristične aktivnosti proti kitajskim komunistom.
"Nadškof Pizzardo, vatikanski poddržavni tajnik, me je instruiral, naj pozovem časopisno agenturo Associated Press, da zanika vest, ki jo je objavila in v kateri govori o stališču Vatikana napram konfliktu med Japonsko in Kitajsko," pravi Cicognani v svoji izjavi. "Poročilo, da Vatikan podpira japonske militaristične aktivnosti proti kitajskim komunistom, je izmišljotina in je prišla iz krogov, ki hočejo premočiti ameriško javnost o stališču Vatikana, ki je strogo nevtralno."

Vatikansko mesto, 16. okt.—Vatikanski krogi so izjavili, da papež Pij odobrava japonske militaristične aktivnosti na Kitajskem v krajih, kjer so kitajski komunisti sovražniki Japoncev. Ta politika — pravijo vatikanski krogi — je normalna ekspanzija militantne kampanje proti boljševizmu in v soglasju s stališčem, katerega je papež naglasil v svojih enciklikah glede civilne vojne v Španiji. To stališče je, da se mora rimska cerkev postaviti na stran onih, ki vodijo vojne proti komunizmu.

Papežovo stališče glede kitajsko-japonskega konflikta je orisano v posebni sponenci, katero je Pij naslovil predstavnikom katoliške cerkve na Kitajskem. Sponenica vključuje instrukcije, naj predstavniki v kitajskih provincah podpirajo japonske militaristične aktivnosti, ako so te naperjene proti komunistom.

(Ta vest je v konfliktu z onimi, ki so jo objavili pariški listi, v kateri je bilo rečeno, da se je papež pridružil demokratičnim državam v mirovni kampanji. Vatikanski list Osservatore Romano je v članku napadel agresivne države, iz česar so sklepali, da se bile tarča napada Japonska, Italija in Nemčija.)

Papeževa poslanica vsebuje osem posebnih instrukcij. Glavne izmed tem so:
Predstavniki katoliške cerkve morajo podpreti japonske militaristične akcije proti kitajskim komunistom. Japonske militaristične avtoritete je treba uveriti, da bo rimska cerkev sodelovala z njimi pri zatiranju komunizma. Kitajski katoliki morajo razumeti, da jim preti manjša nevarnost s strani Japonske kakor s strani boljševikov.

Papež Pij vodi militantno kampanjo proti komunizmu že več let, toda ta kampanja je zlasti aktivna od izbruha vojne v Španiji.

Aretacija stavkarjev v Michiganu

Lansing, Mich., 16. okt.—Dvanajst tekstilnih delavcev, ki so piketirali tovarno Horner Brothers Woolen Co. v Eaton Rapidsu, je bilo aretiranih in obsojenih v zapor in plačitev denarne kazni. Sodbo je izrekel sodnik Russell R. McPeck. Stavko v tovarni te kompanije je oklicala unija CIO, ko je družba odklonila zahtevo glede zvišanja meze.

Nadaljnje smrtne obsodbe v Sovjetski uniji

Moskva, 16. okt.—Sovjetska sodišča so obsodila nadaljnjih 16 saboterjev in trockistov v smrt. Osem jih je bilo ustreljenih v Sibiriji, šest v Uzbekistanu in dva v moskovski provinci.

ANGLEŠKI MINISTER POSVARIL MUSSOLINIJA

Anglija izgublja potrpežljivost, pravi Eden

OBRAMBA DEMOKRACIJE V EVROPI

London, 16. okt.—Angleški zunanji minister Eden je v zgočem govoru posvaril diktatorske države, predvsem Mussolinija, italijanskega diktatorja, naj ne izvajajo demokratičnih držav, ki hočejo ohraniti demokracijo v Evropi. Anglija in Francija imata dobro namazano mašinerijo in ta že učinkovito deluje.

Eden je govoril na javnem shodu, katerega se je udeležilo več tisoč ljudi, v Llandudnu, Wales. V svojem govoru se je dotaknil konflikta na Daljnem vzhodu in v Španiji. Dejal je, da Mussolinijeva intervencija v Španiji v prilogi Francovim fašistom ograža evropski mir. Italijanskega diktatorja je okrcal, ker neče odpoklicati "prostovoljcev" iz Španije. Anglija se ne bo več obotavljala, ker je bila doslej preveč potrpežljiva, te pa more biti konec. Anglija in Francija delujeta skupno in na drugačni podlagi kot l. 1935, ko se nista mogli zediniti glede akcije, da ustavita italijansko militaristično kampanjo v Abesiniji.

Angleški zunanji minister je dalje rekel, da imajo demokratične države v Evropi skupen program. Njihova fronta je trdna in nobena sila ni, ki bi jo mogla razcepiti. Amerika se tudi zaveda resne situacije v Evropi in na Daljnem vzhodu in ona bo podprla demokratične države v borbi proti diktaturam.

Edenov govor je bil značilen že zaradi tega, ker ga je imel na predvečer konferencie mednarodnega nevmesevalnega odbora, ki se prične v Londonu. Druga konferenca bo v Bruslju, Belgija. Na tej se bodo sestali reprezentantje devetih držav, ki so podpisale pakt, ki garantira Kitajski nedotakljivost njenega ozemlja.

Fašistična ofenziva v severni Španiji

Trupla angleških in ameriških prostovoljcev najdena

Hendaye, Francija, 16. okt.—Sem dospelo poročilo se glasi, da so fašisti dosegli več uspehov v ofenzivi, katere cilj je okupacija Gijona, pristaniškega mesta v severni Španiji, ki je še pod kontrolno španske vlade. Prodrl so več milj daleč in zasedli več strateških točk ob reki Selli.

Perpignan, Francija, 16. okt.—Agentje mednarodnega nevmesevalnega odbora, ki nadzirajo mejo med Francijo in Španijo, poročajo, da so našli trupla 200 angleških in ameriških prostovoljcev v gorovju. Mnenje agentov je, da so se izgubili v gorovju in umrli za lakoto. Narodnost prostovoljcev je bila ugotovljena po uniformah, katere so nosili.

Tokio poroča o mobilizaciji sovjetske armade

Tokio, 16. okt.—List Nichi Nichi je objavil poročilo svojega dopisnika iz Tejshihara v Mandžuriji, v katerem je rečeno, da je Moskva odredila mobilizacijo svoje oborožene sile ob meji znanje Mongolije. List namiguje, da je mobilizacija naperjena proti Japonci.

Predsednik Roosevelt (v zadnjem sedežu s črnim klobukom na glavi) ogleduje jez, ki ga je federalna vlada zgradila v Bonneville, Ore.

(Dajle na 2. strani.)

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LISTINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena drava (leva Chicago) in Kanada
\$3.00 na leto, \$1.50 na pol leta; \$1.00 na štiri leta; na Chicago
in Cleveo \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; na Louisivno
\$2.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$3.00 per year, Chicago and Cleveo \$1.50 per year,
foreign countries \$5.00 per year.

Cena oglasa po dogovoru. — Subskribci in naročniki
plačajo vse stroške. — Subskribci in naročniki morajo
plačati vnapaj. — Če se v roku postopuje iz v obdobju
če je prišlo postopno.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communica-
tions and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vas, kar ima slika s šilom
PROSVETA
2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Detroitake novice

Detroit. — Tukaj v Detroitu smo imeli hudo borbo za nominiranje kandidatov v mestno zbornico in za župana. Zgodilo se je prvič, da je organizirano delavstvo poseglo samostojno v mestne volitve.

Imeli smo kandidata za župana in pet kandidatov za mestni svet. Bil so vsi nominirani. Zdal pa moramo gledati, da bodo 3. novembra tudi zvojni, kar bo lahko, ako se delavci zavestno odločijo, to je "svoji k svojim".

Sedaj, ko CIO razprostira svoja mlada krila, je vse drugače kakor je bilo prej. Na primer pred par leti smo morali imeti volilne oglase na avtih samo koncem tedna, v soboto in nedeljo, v pondeljek pa smo jih lepo stisnili ko kužek rep med nogo do prihodnje sote. Sedaj ni tega dela, ker so oglašali na avtlnih vedno na ogled.

Gotovo je, da bomo imeli še dosti dela, da postane CIO močan trdnjava. Toda še sedaj je toliko boljše, da nas več ne morejo tako direktno izkoriščati kakor so nas prej. Seveda je še izkoriščanje, toda je bolj indirektno. Ščasoma, ko postane unija organizacija prave solidarnosti in zavednosti, se bo tudi to odpravilo.

Kar se tiče družabnosti tukaj na vzhodni strani, imamo vedno dosti prilike, da se pogovorimo o tem in onem v našem SND.

Naj omenim, da se bo v nedeljo dne 24. oktobra, pričetek točno ob 2. popoldne, vršila delničarska seja SND. Pozivam vse delničarje in odbor, da se gotovo udeležijo, ker imamo za rešiti veliko važnih stvari. Moramo se tudi reinkorporirati, ker sedanja kapitalizacija ne odgovarja zakonom države Michigan. In to se more izvršiti le na delničarski seja.

Bilo je že tudi omenjeno na prejšnjih sejah s strani tajnika, ako bi se zavzeli glede našega dolga, da bi ga prevzeli delničarji ali posamezniki. S tem se seveda ne misli, da bi Dom imel kakšno izgubo ali dobiček. Gre namreč za obresti, katere sedaj prejema tujec, ako bi pa ta dolg prevzeli mi, bi potem nam ostale obresti. Če je to izpeljivo ali ne, ne vem, toda tudi o tem bomo lahko razpravljali. Torej vsi na seja!

Sedaj je Dom osiroma Domov prosvetni odsek organiziral mladinski pevski zbor, ki je bil imel par vaj. Upam, da bo odbor o tem dal kakšno poročilo na seja.

A. Naprudnik, 121.

Pismo iz Južne Amerike

Asuncion, Paragvaj, 7. sept. — Po triletnem bivanju na Dunaju sem se odločil, da grem rajši nazaj v Južno Ameriko, kakor da bi bil v večnem strahu kdaj me aretirajo, ker sem kot inozemec delal, kajti kot tak nisem imel postavne pravice, da bi smel delati. Nasprotno, dobil bi še občutno kazen. Na mojo pritožbo glede tega so mi vije oblasti odgovorile, da je to zato, ker Jugoslavija postopa tako z avstrijskimi državljani, toda meni ne bodo delali ovir, ker sem bil mnogo leta v Ameriki.

Skoro aleherni dan sem videl, kako so uboge delavce šupirali radi malih prestopkov, četudi so preživeli večji del svojega življenja v Avstriji ali pa so celo bili rojeni na Dunaju. Ko sem nekega večera sedel v Praterju, je k mizi priseludo čedno mlado 18-letne dekle. Kmalu sva bila v pogovoru. Povedala mi je, da je kuharica, a je pred enim mesecem izgubila delo, ker jo smatrajo za tužemec, četudi nje ne listine izkazujejo, da je bila rojena na Dunaju. Križ je bil v tem, da je bil njen oče Čeh, ki ni nikdar vzel avstrijskega državljanstva. Na take slučaje sem večkrat naletel.

Ko sem bil na Dunaju, je dostavljane Prosvete večkrat izostalo. Tako nisem prejel od 9. do 15. junija niti en številko, enkrat prej pa celo dva tedna. Pritožil sem se v bližnjem poštnem uradu, pa so me poslali na glavno pošto, kjer je šlo od uradnika do uradnika. Glavni poštni uradnik se je opravičeval in obžaloval to nerednost, nato pa me spet poslal v urad lokalne

pošte. Toda glejte čudo! Ko sem prišel domov, me je že čakalo 10 številko Prosvete namerka!

Potem, ko je neki delavec rekkel, da me bo naznanil, da delam kot tužemec, sem se odločil, da jo ucvrem nazaj čez veliko lužo v Ameriko. Toda kam? Ako bi skušal priti v Združene države, bi moji tamkajšnji sorodniki in prijatelji imeli obilo truda, predno se bi to moglo uresničiti, da bi dobil dovoljenje. Ampak na Kubo in v Paragvaj mi je pa bila pot odprta brez znanja pomoči, in tako sem se odločil za zadnje. Stopil sem k jugoslovanskemu konzulu, da mi podaljša potni list in dovolj potovanje v Južno Ameriko. Dejal je, da mora prej pisati v Kaminu in nedeljo, v pondeljek pa smo jih lepo stisnili ko kužek rep med nogo do prihodnje sote. Sedaj ni tega dela, ker so oglašali na avtlnih vedno na ogled.

Gotovo je, da bomo imeli še dosti dela, da postane CIO močan trdnjava. Toda še sedaj je toliko boljše, da nas več ne morejo tako direktno izkoriščati kakor so nas prej. Seveda je še izkoriščanje, toda je bolj indirektno. Ščasoma, ko postane unija organizacija prave solidarnosti in zavednosti, se bo tudi to odpravilo.

Kar se tiče družabnosti tukaj na vzhodni strani, imamo vedno dosti prilike, da se pogovorimo o tem in onem v našem SND.

Naj omenim, da se bo v nedeljo dne 24. oktobra, pričetek točno ob 2. popoldne, vršila delničarska seja SND. Pozivam vse delničarje in odbor, da se gotovo udeležijo, ker imamo za rešiti veliko važnih stvari. Moramo se tudi reinkorporirati, ker sedanja kapitalizacija ne odgovarja zakonom države Michigan. In to se more izvršiti le na delničarski seja.

Bilo je že tudi omenjeno na prejšnjih sejah s strani tajnika, ako bi se zavzeli glede našega dolga, da bi ga prevzeli delničarji ali posamezniki. S tem se seveda ne misli, da bi Dom imel kakšno izgubo ali dobiček. Gre namreč za obresti, katere sedaj prejema tujec, ako bi pa ta dolg prevzeli mi, bi potem nam ostale obresti. Če je to izpeljivo ali ne, ne vem, toda tudi o tem bomo lahko razpravljali. Torej vsi na seja!

Sedaj je Dom osiroma Domov prosvetni odsek organiziral mladinski pevski zbor, ki je bil imel par vaj. Upam, da bo odbor o tem dal kakšno poročilo na seja.

A. Naprudnik, 121.

Poročilo iz Colorada

Crested Butte, Colo. — Preteklo je že precej časa, odkar sem zadnjič poročal iz naše naselbine. Tukaj se dela s polno paro po pet dni v tednu. Nekateri delajo podnevi, drugi pa ponoči. Kdor ima dober prostor v rovu, lahko zasluži od 100 do 200 dolarjev na 14 dni. Kdor pa ima slab prostor, je dobro, če zasluži od 50 do 75 copakov na 14 dni, to je v desetih dneh dela v obeh slučajih, ker se dela po pet dni na teden.

Depresijska mizerija se je od tu poslovala in tako je šel po globe tudi relief. Tukaj je pač tako, kakor je bilo pred 35 leti. Kdor je imel "dobro glavo", si je pripravil nekaj copakov in si postavil primerno hišico. Sedaj si je marsikateri Slovenec in Hrvat popravil svojo domačijo in jo preplekal, nekateri pa imajo tudi lepe avte.

Včasih grem na sprehod in se ustavim v salonu pri Johnu Sukletu, kjer se radi zbirajo rojaki in veselo zapoje slovenske in hrvatske pesmi, stari Panian pa jih z veseljem posluša. Prišla je jesen in bliža se zima. Treba je pripraviti drv in premoga, da se bomo grel pri topli peči. Toda to še ni dovolj; treba je pripraviti vrečo krompirja, repe, zelja, par prašičev, da si človek naredi nekaj klobas in slanina, tako da je vsakega nekaj. Pa tudi to še ne zadostuje. Treba je namreč tudi nekoliko dobre kapljice, da se hrana zalije. Ko se del tega dne "pod streho", se gre lahko na sprehod in v Sukletov salon, da posluša lepo petje.

Pred nekaj dnevi so me obiskali prijatelji iz Puebla, zakar se jim lepo zahvalim. To so bili Anton Brunovich in žena, dalje njena hči in zet Max Lickovich. Hvala tudi Mary Panian, ki je prišla s tamburico in pela ter igrala. Max Lickovich pa je igral na harmoniko. To je bilo veselje za stare in mlade.

Vsaake stvari je enkrat konec, tako tudi mojega dopisa. Pozdrav vsem čitateljem!

Paul Panian.

Zoganje z "diktatorji"

Očitki "diktatorstva" niso menda še nikdar leteli sem in tja tako poljubno po Ameriki, kakor danes. Burbonci imajo že staro bolezen, da jim je vse diktatorsko, kjer niso oni zvrani, kjer pa imajo oni svoje prste v potici, je vse demokratično, pravilno in "okej". Ker v zadnjih petih letih nimajo povsod svojih prstov, je zdaj Roosevelt diktator in vsi njegovi pomagači so diktatorji.

Ista bolezen se drži delavskih organizacij. Vsem delavskim frakcijam ne bo nikdar ustrezno in vsled tega delavski voditelji neprestano očitajo drug drugemu "diktatorstvo". Zadnje čase, odkar se Amerika nahaja v položaju največjega razkola med organiziranim delavstvom v svoji zgodovini, je ameriško delavstvo bolj bojaželjno napram sebi, kakor je napram vsemu največjemu sovražniku kapitalizmu.

Ameriška delavska federacija je svoj letošnji zbor v Denverju porabila največ za načrti za boj s CIO, nasprotno delavsko organizacijo, ne za boj z delodajalci. Resolucije, ki so bile sprejete na tem zboru, so večinoma naperjene proti CIO, proti federalnemu delavskemu odboru, proti mezdnemu zakonodajstvu. Če čitaa te resolucije in večno govorov s te konvencije, dobiš vtis, da to ni bilo zborovanje delavcev, ampak zborovanje kakšne Ameriške legije ali Liberty-lige. Tako nizko je padla reakcionarna laboratorijska birokracija na čelu Ameriške delavske federacije!

Na zboru so rekli, da je federalni delavski odbor all right, toda člani tega odbora niso all right, češ da so pristaši Lewisa! Osnova meznega zakona je all right in spet ni all right, ker voditelji ADF nimajo svojih prstov zvrani!

Na zboru v Denverju je bil tudi neki Joe Ožanič, ameriški Hrvat in predsednik razkolne unije rudarjev v južnem Illinoisu, ki je očital Lewisu diktatorstvo in najeto pobojništvo — čeprav so bivši voditelji njegove unije pod obtožbo ubojev in drugega nasilja. Pred petimi leti je ta razkolna unija približala tudi Greena kot diktatorja, ko sta Green in Lewis skupno pestila razkolnike, ampak danes jim Green ni več diktator in danes so tudi oni v diktatorski in "fašistični" Ameriški delavski federaciji, kakor so jo prej imenovali. Zakaj? Zato, ker ni več Lewisa zraven! Tem ljudem ni prav nič za principe ali kakšne delavske nazore, le za osebe in osebne časti jim je!

Razume se, da ameriški kapitalistično-burbonski tisk vriska vesela nad takimi bratomornimi izbruhi med delavci in radostno poroča, kako "delavstvo obseja tirane v Washingtonu in na čelu CIO" — tirane, ki so prav takšni tirani kot so obsojevalci sami!

Glasovi iz naselbin

vzeli večinoma v Brazilijo. Mesto Lizbona ima sedem grčev, nad mestom pa znamenito pokopalnice s tisoč katakomb iz čiste marmorja. Prvič sem videl rakve na obeh straneh na policah, v aredi pa je oltar. Vidjo se slike umrlih in sveže cvetje. Videla sva tudi delavsko grobišče, ki tam ležijo brez vsakega znamenja ali napisa.

Naša prihodnja postaja je bila Madeira, ki pa me ni posebno zanimala, ker sem že prej enkrat potoval. Potem smo se ustavili v St. Vincentu, kjer nakladajo premož. Parnik je kretnil proti Braziliji. Ustavili smo se v Pernambuco, v Bahiji, stari prestolici Brazilije (do leta 1763), ki je četrto največje mesto dežele, šteje 347,000 prebivalcev in ima 70 cerkva. Govoril sem z nekimi Italijanom, ki je svoječasno delal v Philadelphiji in je dejal, kako rad se bi znašel v Združenih državah. Potem smo se odpeljali naprej proti Rio de Janeiro. Nas iz tretjega razreda niso pustili v mesto, pustili pa so potnike z nemškega parnika. Na moje vprašanje so mi pojasnili to diskriminacijo, češ, da se boje, da je na angleškem parniku kakšen komunist. Neki francoski katoliški duhovnik je trikrat skušal dobiti dovoljenje, da bi šel v mesto, zaprosil je tudi policijskega načelnika mesta Rio de Janeiro, pa ga ni uslišal. Pošalil sem se, da je gotovo ta duhovnik komunist. Sopotniki so se smejali.

Ustavili smo se tudi v mestu Santos, pa tudi tukaj nas niso pustili z ladje, kar nas pa ni veliko brigalo, kajti zelo je deželavo sem se v I. razred nad angleške časopise iz Buenos Airesa. Izvedel sem tudi, da se je končno onomu duhovnu posrečilo iti na suho, bilo pa mu je žal, da je šel. Dalje smo se ustavili v Montevideu. Nekoga sem vprašal, če je njegovo kolo nemškega izdelka, pa je dalj da ni, ker oni bojkotirajo nemške produkte v tem mestu. Naslednji dan smo pristali v Buenos Airesu. Imeli pa smo le malo časa, kajti ob treh popoldne smo morali na drugo ladjo, last Mihaunovičeve linije, ki vozi do Asunciona, Paragvaj, do kjer je še tri dni vožnje po reki. V Buenos Airesu sem izvedel, da se delo lahko dobi in bi bil tam ostal, ako bi bil imel vozni listek samo do tam. V mestu sem videl, da se vseposvoad zide, cele nove ulice rastejo, gradijo nove subvaje in plašajo po 5 pesov navadnemu delavcu. Življenjske potrebine so poceni — pa kaj pomaga, če je človek spet "greenhorn", ker se zahteva znanje španščine.

Ob petih tistega popoldne smo odpluli proti Asuncionu, glavnemu mestu republike Paragvaj, ki stoji na vzhodni strani reke istega imena, 935 milj od Buenos Airesa. Pridružilo se nam je več Nemcev in Avstrijcev ter večje število Poljakov. Vožnja je lepa na tej velikanski reki. Ladje vozijo v daljavo 1800 milj do mesta Ville Concepcon, od tam naprej pa manjši čolni. Zanimalo me je pripovedovanje nekega Nemca, ki nam je pravil, kako se mu je posrečilo iti iz Nemčije. "Bila sva oba mlada, ona 22 in jaz nekaj starejši. Oče je bil že leta tu in je pred par leti umrl." To je izrazil in dejal, da gre sem na obisk in tako sta dobila oba dovoljenje, dovolili pa so jima samo deset mark. Ostala sta torej brez denarja. Potem sta vendar kupila nekaj blaga, da ga prodasta. Toda to je malenkostno, kajti smo se drugačne mode. Dejala sta, če se bi smeli Nemci izseljevati, da bi morali takoj izdati 10 milijonom Nemcev potne liste! Povedal je, da so vseposvod v Nemčiji vohuni, na ladjah in pri delu v tovarnah, sploh povsod. Ako kdo kaj zine, takoj tudi brez sledu izgine.

Dospel smo v Asuncion. Mesto šteje nad 100,000 prebivalcev, je prijazno, ima več lepih parkov, največji pa je park Caballero, zasajen z raznim tropskim drevjem. Nastanil sem se pri nekem Nemcu, ki je prišel sem iz Nemčije pred dvema letoma. Včeraj je dospel k njemu oče iz Berlina. Tukajšnji listi se vsi ogrevajo za Hitlerja. Govoril sem z neko Nemko, ki je tukaj že nekaj let in se je mudila pri svoji hčeri v Buenos Airesu. Dejala je, da je prej

verjela listom, da pišejo resnico, toda sedaj, odkar je bila v Buenos Airesu, je pa drugače. Njen sorodnik, ki se je mudil v Nemčiji, ji je namreč razložil in pokazal vse o Hitlerjevem "paradižu" v Nemčiji, in ona ve, da se ji ni lagal. Dalje je dejala, ako hočem, da bom dobila dobro in stalno delo, ne smem pokazati barve svojega mišljenja in prepričanja, sicer me bodo prezirali in bojkotirali. . . .

Odpravil sem se k mojim nemskim tovarišem, pa so mi povedali, da so že bili poslani naprej na "homesteade", kjer vsak dobi 10 hektarjev zemlje, oženjeni pa 20, popolnoma brezplačno, na severu pa še enkrat toliko. Zemlja je večinoma dobra, a kljub temu je težak začetek za človeka brez denarja. Tu sem že dva tedna in so me prišli iskat, naj grem dešat kot pleskar hiš, četudi sem pleskar avtov. Medtem pa gledam, da bi kje v bližini mesta dobil kakšen "renc", toda ker nimam na rokah gotovine, je težko. Dobil pa bi 10 hektarjev 15 milj od tu s hiško, hlevi in vadjakom za vsebo 3500 pesov. Tukaj je vedno toplo, slana malokdaj pade, bombaje je eden najboljših pridelkov. Dalje rastejo oranže in drugo citronovo sadje, sladek krompir, sladkorni sadje, kava itd. itd. Klima je izvrstna poleti, to je tukaj v mesecih december in januar, ko so najbolj vroči dnevi, tako da na deželi nimajo niti šip v oknih. Zelenjava raste dobro, a sedaj je malo hladno. Baš sedaj tukaj streljajo, kakor v Združenih državah na 4. julija.

Upam, da mi urednik oprusti, ker sem tu in tam zamešal opiše in parkrat preakočil v drugo smer. Dostaviti moram, da me je moj dunajski tovariš šele predvčerajšnjim zapustil, z menoj pa je še vedno tovariš iz Gradca, ki čaka na denar iz Avstrije, da se odpelje v Buenos Aires, kjer ima delo. Denar si je prislužil s kontrabantom ob jugoslovanski meji, ko so živino gonili čez mejo, "a sedaj se tudi večinoma ne splašajo". Sedaj se pridno učim španščine. Moj naslov je: Frank Abe, Union Germanica del Paraguay, Casilla 77, Asuncion, Paraguay.

Frank Abe.

Ameriška reklama

Američani menda že sami ne vedo, kam bi s svojo reklamo vtknili nos. Tako je v dnevniku iz Los Angelesu priobčil tale oglas:

POKOPAVAJTE svoje mrtve na glenskem pokopališču! Gruda je tam lažja kot drugod. Vrhu tega vsako nedeljo popoldne od treh do štirih koncert za pokojnike.

Podoben oglas je prinesel "Los Angeles Times"; tam se bere:

KUPITE SI takšno in takšno grobnico v tej ceni. Sele po smrti se začne življenje.

Vrhunec je pa dosegel tale oglas nekega kurenčnega podjetja v istem listu:

ZAKAJ BI živeli, ko se pa že za 750 lahko daste pokopati?

Evropa bi se lahko še mnogo naučila Amerike. . . .

Malo tega in onega

Ivan Molek

Vatikancev ni nič aram — Sodnik Black je čist — Človeško vojskovanje

Vatikansko glasilo Osservatore Romano pred nekaj dnevi obodilo vsako legalizirano evanazije ali nebolečega usmrečnja iz uljenja, kar bi izključno veljalo za neozdravljive, ki si sami žele smrti.

Papežev list zaključuje na podlagi verodogem, da nihče, ne stari, sorodniki niti č, va nima pravice vzeti življenja drugemu veku.

Vatikanski glavjarji so že stotisočkrat destrirali, kako gre ta reč v teoriji in praktično, novejšje demonstracije se vrše prav danes, solničeve čete so odhajale v Abeinjoo, danes odhajajo v Španijo morit zed ljudi in celo otroke, toda iz Vatikana še ne bene obsojbe zaradi tega. Zivljenje neozdriffiga bolnika je dragocena stvar po sodbitikancev, ampak če Mussolinijeva bomba to "dragoceno stvar" v Madridu in zvravosto ali tisoč drugih zdravih in krepih "dragocenih stvari", so Vatikanci tiho i pritrldijo španskim škofom, ki opravičujejo početje. . . .

Vatikanci so že tako navajeni svojega merstva, da se ga ne zavedajo več.

Listi poročajo, da ima vrhovni sodnik Black katoličanko za svojo privatno tajnico Juda za svojega pravnega tajnika. Da bogova solidarnost z vsemi plemeni in religij — kar je nasprotje kukiukukslanstvu — pa, bi moral imeti še zamorca za šoferj morda ga ima.

Upajmo, da bodo katoliški in židovski bonci zdaj molčali.

Zadnji mesec, ko se je vršilo zborov ameriških kemikov v Rochesterju, N. Y., nekdo med njimi sprožil debato o "človešk vojskovanju".

Današnje vojskovanje je nečloveško in s no barbarstvo, je bil argument. Čas je znanost iznajde orožje, ki nadomesti ubij krogle in bombe — orožje, ki ne bo več ub vojakov, temveč jih vrže le v omedlevico roma jih fizično tako paralizira, da ne več sposobni za boj, normalni pa postaneje je čez tede ali mesece. Kemija bi lahko vila nekaj takega. Na primer kemik "acetyl choline" je znana, da povzroči onemoglost človeka takoj čim pride v najmši količini v krvi. Namesto da basejo v izseke svinec in tiruge ubijajoče trdine, bi jih napolnili s to kemikalijo in napadalna arm bi hitro obležala živa in brez hujših ranvojne bi bilo konec.

Kemik, ki je to povedal, je pozabil, da bopadalec navadno prvi, ki se poslužiti te izna in rezultat bo isti: kdor prvi in dobro udar kakršenkoli način, ima vedno prednost, rapa ni dosti, če na bojiščih leže mrlič ali bol. Ako kemiki še morajo nekaj tuhtati, naj istuhtajo nasprotni ekstrem: nekaj tako vitega, da bo vojna skrajno nevarna tud napadalce in da ne bo mogel več kakšen kavi Mussolinijev sin reči, da je vojna "boljši sport na svetu". To je potrebno za jake in barbare. Nekaj, kar jih čez noč metuje, če nočejo izvršiti samomora!

Človeško vojskovanje je bunkum! Človega vojskovanja ni, kakor ni človeškega zlova. Vsa fizično nasilje človeka nad človekom, nečloveško, ker izvira iz podedovanega skega, zverskega instinkta!

Pred dvajsetimi leti

(iz Prosvete z dne 18. oktobra 1917.)

Domače vesti. Slovensko republikansko Zenje je objavilo protest na poročilo Jugovanskega odbora v Londonu, da komisija ske vlade, ki je prišla v Ameriko, zastopa Slovence in Hrvate.

Delavske vesti. V južnem Illinoisu je zas kalo 12,000 rudarjev.

Svetovna vojna. Rusi krepko odbijajo namemskih bojnih ladij na obrežna mesta.

Ruska revolucija. Delavci v Petrogradu demonstrialni proti obsojbi Toma Mooney. Združenih državah.

Glasovi iz naselbin

zabili listom, da pišejo resnico, toda sedaj, odkar je bila v Buenos Airesu, je pa drugače. Njen sorodnik, ki se je mudil v Nemčiji, ji je namreč razložil in pokazal vse o Hitlerjevem "paradižu" v Nemčiji, in ona ve, da se ji ni lagal. Dalje je dejala, ako hočem, da bom dobila dobro in stalno delo, ne smem pokazati barve svojega mišljenja in prepričanja, sicer me bodo prezirali in bojkotirali. . . .

Odpravil sem se k mojim nemskim tovarišem, pa so mi povedali, da so že bili poslani naprej na "homesteade", kjer vsak dobi 10 hektarjev zemlje, oženjeni pa 20, popolnoma brezplačno, na severu pa še enkrat toliko. Zemlja je večinoma dobra, a kljub temu je težak začetek za človeka brez denarja. Tu sem že dva tedna in so me prišli iskat, naj grem dešat kot pleskar hiš, četudi sem pleskar avtov. Medtem pa gledam, da bi kje v bližini mesta dobil kakšen "renc", toda ker nimam na rokah gotovine, je težko. Dobil pa bi 10 hektarjev 15 milj od tu s hiško, hlevi in vadjakom za vsebo 3500 pesov. Tukaj je vedno toplo, slana malokdaj pade, bombaje je eden najboljših pridelkov. Dalje rastejo oranže in drugo citronovo sadje, sladek krompir, sladkorni sadje, kava itd. itd. Klima je izvrstna poleti, to je tukaj v mesecih december in januar, ko so najbolj vroči dnevi, tako da na deželi nimajo niti šip v oknih. Zelenjava raste dobro, a sedaj je malo hladno. Baš sedaj tukaj streljajo, kakor v Združenih državah na 4. julija.

Upam, da mi urednik oprusti, ker sem tu in tam zamešal opiše in parkrat preakočil v drugo smer. Dostaviti moram, da me je moj dunajski tovariš šele predvčerajšnjim zapustil, z menoj pa je še vedno tovariš iz Gradca, ki čaka na denar iz Avstrije, da se odpelje v Buenos Aires, kjer ima delo. Denar si je prislužil s kontrabantom ob jugoslovanski meji, ko so živino gonili čez mejo, "a sedaj se tudi večinoma ne splašajo". Sedaj se pridno učim španščine. Moj naslov je: Frank Abe, Union Germanica del Paraguay, Casilla 77, Asuncion, Paraguay.

Frank Abe.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Ljubljane.)

Delna sprememba v vladi

Na 4. oktobra se je jugoslovanska vlada rekonstruirala. Ministrov je demisijsko imenovanih pa je bilo sedem. Demisijsko so podložili: praproadni minister dr. Kozulj, gospodni minister dr. Kozulj, minister za gozdove in rudnike dr. Janković, prosvetni minister dr. Stošović, poštni minister dr. Kaludjerić in minister za celovito vzgojo dr. Rogič. Postavljeni so na razpoložanje.

Imenovani pa so bili: za praprodnega ministra Simonović, podpredsednik senata, za ministrsko pomočnika Bogdan Kužundžić, doslej banjalovčan, za gradbenega ministra Čunčević, doslej prosvetni minister, za ministra telesne vzgoje Miličević, poslanec, za podpredsednika skupščine, za prosvetnega ministra Magarašević in za ministra brez portfelja dr. Novaković, poslanec.

Spremembe v vladi so samo znamenje značaja. Zakaj so se iz spremembe izvršile, ni znano. Kar so novi ministri po večini pristali sedanje vladne stranke, niso izpremembe važne.

Opombe vredno je, da smo z dr. Novakovičem dobili četrtega ministra brez portfelja. Ali se bo opozicija sporazumela? Če daj časa se voditelji opozicije izvenparlamentarnih skupin pogajajo za skupen program skupen nastop. Zastopniki opozicije se vozijo v Zagreb za konferenco s dr. Mačkom kot predstavnikom najmočnejše opozicijske skupine v državi. Na teh pogajanjih so si tolažili svoja stališča glede važnih notranjopolitičnih vprašanj in pred kratkim se je znesla vest, da so srbski opozicijanci pristali na hude zahteve dr. Mačka in da bodo v kratkem podpisali protokol o sporazumu glede vseh važnih vprašanj, kakor bodo svoje zahteve sporočili dvoru.

Ko pa so se beograjski delegati vrnili v Beograd, so tam naj glavni voditelji popravnih nekaterih točk sporazuma, zaradi česar doslej še ni prišlo do podpisa.

Va jugoslovanska javnost z nepopustljivo in nestrpnostjo prikaže tega sporazuma vseh opozicijskih skupin, ker bi to pomenilo najbrže velik preokret v naši notranji in tudi zunanji politiki. Če se vse skupine izvenparlamentarne opozicije povežejo v skupen nastop, potem bodo predstavljale najmočnejšo skupino v državi, ki zastopa večino prebivalstva. Zato je zelo dvomljivo, da bi mogel iti dvor mimo zahtev te večine, organizirane v osten blok, ter še nadalje držati na vladi sedanjo Stojadinovičevsko skupino, za katero stoji manjšina.

Hrvatje zahtevajo že več let za prvo: razpis demokratičnih volitev v ustavotvorno skupščino. Te zahteve srbke opozicijanci dolgo niso marali priznati in upravičenosti, zdaj so se menili, da te zahteve ni priključiti. Če bo sporazum podpisan, potem lahko lažje rekli, da zahteva večina jugoslovanskega prebivalstva razpust sedanje parlamenta in razpis svobodnih in enakih volitev v skupščino, ki naj nastavi novo ustavo.

Od tega sporazuma zavisi toliko, ali se bodo razmere v Jugoslaviji kmalu spremenile na boljše. Morda je zadnja delna izprememba v jugoslovanski vladi zvezdarje kaj v zvezi s "pretečnimi dogodki?" To bi potrjevalo tudi dejstvo, da je vlada baže poklicala v Beograd več poslaničev.

bre volje, nenadoma pa se je zresnila in odšla iz gostilne. Hip nato so zaslišali strel, pohiteli so ven ter našli na gostilniškem pragu umirajočo Pepco, ki si je bila izstrelila kroglo iz revolverja v glavo. Bila je že brez zavesti in nekaj hipov nato je umrla. Zapustila je 7 let staroga nezakonskega otroka, ki so ga vsa leta že vzgajali njeni starši. Pokojna Pepca je sestra Karla Hudomala, ki je pred leti že odšel iz Jugoslavije in je bil lani aretiran na Dunaju kot zaupnik komunistične internacionale in letos obsojen na nekaj mesecev zapora, nato pa v Dunaju izgnan. Morda je ta okolnost diktirala dopisniku, da je v ljubljanskem "Jutru" napisal stavek: "Eni zatrjujejo, da je (samomora) kriva nesrečna ljubezen, drugi govore, da je bila v politični službi." Kakšno zvezo naj bi imela služkinja Hudomalova s "politično službo" in kakšno zvezo naj bi imela "politična služba" s samomorom si je težko misliti.

Ponarejevalci bankovcev pred sodniki

Meseca maja je mariborska policija z žandarmerijo izsledila in polovila celo družbo ponarejevalcev naših bankovcev, ki so imeli kar tri "sedeže" svojega "delovanja": V Spodnjih Hočah, v Zgornjem Radvanju in v Spodnji Novi vasi pri Slovenski Bistrici. Zaplenili so tudi ves tiskarski material in vsa pripravo—vse ravno pravi čas, kajti ponarejevalci niso spravili dotlej še nobenega bankovca v promet.

To organizacijo ponarejanja je organiziral leta 1935 posestnik Franc Greif iz Spodnjih Hoč. Obrnil se je na znanega Gasperja Potočnika, ki je bil že nekajkrat kaznovan zaradi ponarejanja. Greif ga je poklical k sebi in se mu ponudil kot finančnik za ponarejanje bankovcev. Daj mu je nekaj denarja, za kar je kupil Potočnik razne aparate, vendar pa s svojim delom ni uspel, da bi je Greif plačal za vse nad 15.000 din. Zato je poklical Greif svojega nečaka Mihaela Medveda, ki je lani v Greifovi hiši polklužal ponarejati bankovce, a mu tudi ni šlo delo dobro od rok. Medved se je nato z delavnico preselil od Greifa h Greifovi hčerki Ani Kolmanovi v Zgornje Radvanje. Ko Medvedu le ni uspelo, so se spomnili znanega ponarejevalca Franca Rupnika iz Maribora. Ta dva—Rupnik in Medved—sta nato izpopolnila delavnico. Tedaj so prihili orožniki stvari na sled, ujeli so Medveda, niso pa dobili Rupnika, ki jim je ubežal iz obkoljene hiše v neznan smer. Maja meseca pa so orožniki odkrili Rupnika v Spodnji Novi vasi, kjer je stanoval pri svojem bivšem kaznilniškem "kolegu" Francetu Majcnu, oziroma pri njegovih starših. Bil je tamka javljen za hlapca na napačno domovnico na ime Anton Sušnik, v resnici pa je imel na podstržju svojo ponarejevalsko delavnico. Sobica je bila opremljena celo s signalno napravo, da bi ga v nevarnosti lahko takoj opozorili. Ravno si je Rupnik dobro opremil delavnico in še lepo preprisal in prenesel sliki bankovca na marmorno ploščo, ko so orožniki stvar izvohali in aretirali Rupnika in Majcna. Tedaj je

prišla vsa družba v roke policije in v petek, 1. oktobra, je stala pred mariborskimi sodniki skupina 12 ponarejevalcev. Priznali so svoja dejanja, a se zgovarjali drug na drugega. Obsojeni so bili: Rupnik na 6 let in 2 meseca robove, Potočnik na 1 leto, Majcen na 1 leto in 8 mesecev, Medved na 1 leto in 6 mesecev, Greif na 9 mesecev, drugi na zapor do 6 mesecev. Le ženi dveh obtožencev sta bili oproščeni.

Proslava 100-letnice rojstva skladatelja Foersterja

Decembra poteče 100 let, kar se je rodil komponist Anton Foerster, po rodu Čeh, ki pa je večino svojega življenja preživel med nami in postal popolnoma Slovenec in slovenski komponist. V slovenskem glasbenem življenju je ustvaril toliko, da tvori njegovo delo posebno, obširno in bogato poglavje v naši glasbeni zgodovini. V Ljubljano je prišel za organista in dirigenta zbora stolne cerkve. Da je takrat zavzemala pri nas glavno mesto cerkvena glasba, je znano. Toda ta cerkvena glasba je bila diletantska in zastarela. Foersterjeve kompozicije so napravile v cerkveni slovenski glasbi celo revolucijo. Njegove tovrstne pesmi prepevajo še danes, nič manj zastareli so bili programi slovenskih posvetnih pevskih zborov. Tudi zanje je napisal Foerster celo vrsto samospievov, moških, ženskih in mešanih zborov. Slovenska operna produkcija je bila siromašna kakor je prav za prav siromašna tudi danes. Foerster pa je napisal opero, ki je vanjo vpletel tudi slovenske motive in s to opero — "Gorenjskim slavčkom" — je ustvaril slovensko delo, ki je ostalo stano na repertoarju ljubljanske opere. Veliko pa je bilo tudi njegovo vzgojno delo: učil je na orglarski šoli, ki ji je bil ravnatelj, učil je privatno, napisal več glasbenih učnih knjig itd. Bil je težakih delavec v našem glasbenem življenju, k temu pa je treba še priložiti težave, s katerimi se je moral boriti v življenju, saj je veljal starokopitnežem za zanesenega novotarja, prekucuha v kraljestvu melodijske. Pa je bil stvarnik novih glasbenih lepot.

Stoletnico Foersterjevega rojstva bo slovenska glasba proslavila v tednu od 7. do 14. novembra. Prireditelj bo več koncertov Foersterjeve cerkvene glasbe, posvetnih zborov in samospievov. Ljubljanska opera pa bo uprizorila "Gorenjskega slavčka" v glasbeni predelavi opernega ravnatelja Polića. V mali filharmonični dvorani pa bo priredena Foersterjeva razstava, pred poslopjem Glasbene matice pa bodo odkrili njegov spomenik, brnast portret na kamenitem stubu.

Umrli mati znanega izseljenca

V Podgorici pri Pečah je po daljši mučni bolezni umrla Francka Klopčič, ki je pomagala gospodinjiti svoji sestri Mariji, ženi posestnika Bedenka, po njeni smrti pa na velikem posestvu vodila vse gospodinjstvo. Pokojna Francka Klopčičeva je bila mati izseljenca Francka Klopčiča, ki živi nekeje v Wyomingu in je bil pred leti član širšega odbora SNPJ, in teta Jožeta Bedenka, ki živi menda nekeje v Kanadi. Klopčičeva je umrla v nedeljo dne 3. oktobra dopoldne, pokopali so jo v torek 5. t. m. na pokopališču v Pečah. Njenemu sinu Franku naše sozljaje!

Ali ste naročeni na dnevnik 'Prosveta'? Podpirajte svoj list!

Seattle trdnjava organizacij ADF

Zapad naj bo pozorišče vojne med CIO in ADF

Denver, Colo. (FP)—John F. Dore, župan mesta Seattle, Wash., je na konvenciji Ameriške delavske federacije dejal, da je Seattle najmočnejša trdnjava unij ADF v Združenih državah. "Glavni pa je, da so tovarnarji in trgovci s tem zadovoljni." Ameriška delavska federacija naj prične kampanjo proti CIO na zapadu, kjer so najboljši izgledi za zmago.

"V Seattleu smo uničili gibanje CIO," je rekel Dore. "Lahko se zanesete, da bom napel vse sile, da se ne bo ponovno pojavilo, dokler bom župan. Kot župan imam veliko izvrševno oblast. V Seattleu ne bo pletinarin, ako ga ne odobri delavski svet unij ADF."

Dore je rekel, da se je aprila H. Bridgesom, vodjem pristaniških delavcev, ker je napadal unijo voznikov, organizacijo Ameriške delavske federacije. "Ni ti enega tovarnarja v državah ob Pacifiku ni, ki bi se pogajal s unijami CIO, če ne bi bil v to pripravljen," je rekel župan.

Bridgesa in Harolda Pritchetta, predsednika kanadske postojanke mednarodne organizacije lesnih delavcev, je Dore imenoval "zunanja agitatorja." Oplazil ju je na sličen način kot nekateri kanadski uradni voditelje ameriških unij, ki imajo člane tudi v Kanadi. Rekel je, da delavci v Seattleu ne bodo sprejemali ukazov "zunanježev." Ameriška delavska federacija mora informirati javnost, da je vojna proti Lewisovim unijam potrebna.

Dore je dalje napovedal, da po zadržju gibanja CIO na zapadu ne bo Lewisova organizacija uspela s svojo propagando v drugih ameriških državah. Njen konec je bližu. Unija voznikov na zapadu bo vodila tudi v bodoče borbo proti unijam CIO.

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je pohvalil županovo izvajanje. Dejal je, da lahko dobi službo kot glavni organizator federacije na zapadu, če jo hoče, ker se je izkazal kot velik prijatelj unij ADF.

Premirje med Ameriško delavsko federacijo in odborom CIO

(Nadaljevanje s 4. strani.)

znanje in v "svrhu študiranja" odgovor denverske konvencije ADF glede ponovne sprave med organiziranimi delavci. Lewis, ki se valed boleznj ni udeležil zadnjih dveh sej konference, je rekel, da se enkrat nima nobenega komentarja o odgovoru ADF. Molčali so tudi drugi voditelji.

Konferenca CIO je sprejela več resolucij in program za nadaljnje akcije tega gibanja. Z resolucijo se je izrekla za striktno izpolnjevanje kolektivnih pogojev vseh unij CIO. Besedilute resolucije sta ugovarjala Harry Bridges, vodja pristaniških delavcev na zapadu, in Hayward Brown, predsednik časniškarske unije.

Oba sta rekla, da nista za kršitve pogodb, sta pa proti temu, da bi bile kolektivne pogodbe železni jopič za delavstvo in ga silile k stavkolomstvu v primeru

stavke drugih unij pri istem podjetju. Solidarnost delavstva je važnejša, sta argumentirala.

Konferenca je zahtevala, da prideta Tom Girdler in Eugene Grace na zatožno klopo pred senatni odsek za civilne svobodščine valed industrijskega špionestva. Prav tako je konferenca obsodila čikaško policijo in čikaške oblasti radi masakra stavarjev na spominski dan. Resolucija pravi, da je postopanje čikaške policije "skandal za vsako mesto, ki skuša biti kolektivno civilizirano." Van Bittner je rekel, da je čikaški župan prejel \$100.000 od Republic Steel za razbitje jeklarske stavke.

Konferenca je obsodila tudi zvezni delavski odbor, ker je zadnje čase odredil več tovarniških volitev po strokah in s tem dal udarec industrijskemu unionizmu. Slično je tudi obsodila vladno pomorsko komisijo in vladni biro za ladijsko inšpekcijo, češ, da sta s svojimi akcijami odvzela mornarjem pravico do kolektivnega pogajanja.

Kongres pa urgira, naj sprejme tak farmaki program, ki bo farmerjem garantiral produktivne stroške in priznaval "srodnost interesov med farmerji in industrijskimi delavci."

Sprejela je tudi zahtevo za izboljšanje zveznega zaščitnega zakona, ki naj krije vse delavce, in boljše podpore ali pokojnino. V ta zakon naj kongres vključi tudi bolezensko zavarovanje. Sprejela je tudi program za ustanovitve državnih stanovanjskih komisij, ki naj rešujejo stanovanjsko krizo, in za državne delavske odbore.

Atlantic City, N. J., 16. okt. — Konferenca Odbora za industrijsko organizacijo je pozvala Ameriško delavsko federacijo, naj imenuje posebni odbor, ki naj bi se sestaj z reprezentanti CIO v tednu, ki se prične 25. oktobra. Na tem sestanku naj bi se vršila razprava glede končanja konflikta med CIO in ADF. Konferenca je obvestila voditelje federacije, da je že imenoval odbor desetih članov, ki je pripravljen na pogajanja z grupo za Ameriške delavske federacije v Washingtonu.

'Duče' odpoklican generale iz Španije?

Delna kapitulacija pred Anglijo in Francijo

Pariz, 16. okt. — Vzlic zavlačevanja akcije proti Mussoliniju s strani Anglije in Francije, se vzdržuje mnenje, da se je diktator ustrašil posledic, ki bi prišle, ako bi Francija uveljavila svojo grožnjo ter odprla svoje meje izvozu orožja v Španijo, če ne bo Mussolini odpoklican italijanskim čet iz Španije.

Nedavno mobilizirana armada 50.000 moč, katero je Mussolini nameraval poslati v Španijo na pomoč generalu Francu, je še v Italiji. Rimska poročila javljajo tudi, da je diktator pozval več generalov, ki so poveljevali italijanskim četam v Španiji, domov. V zadnjih dneh so se vrnili generali Attilio Teruzzi, Bastico in Bergonzoli. Ti se ne bodo vrnili v Španijo in vest iz zanesljivih virov pravi, da bodo oni, ki so še tam, pozvani domov.

Vse to še ne pomeni, da namerava Mussolini zapustiti generala Francu, vrhovnega poveljnika španskih upornikov; to je dokaz, da se diktator boji Anglije in Francije, ki se pripravljata na odločno akcijo.

Po poročilih, ki so bila objavljena po seji članov francoskega in angleškega kabineta, sodijo, da sta se Francija in Anglija sporazumeli glede nadaljnje akcije proti Mussoliniju. Mednarodni nevrševalni odbor mora v določenem času pokazati uspehe pri reševanju vprašanja glede odpoklica "prostovoljcev" iz Španije. Ako ne bo nobenega rezultata, bo Francija odprla svoje meje in podprla špansko ljudsko vladu z orožjem in municijo. Pariška vlada je poslala noto v London, v kateri je opisala svoje stališče v zvezi s civilno vojno v Španiji. Angleška vlada je nedavno namignila, da bo priznala pravo bojovništva obema španskima grupama po

Dr. Max Werchow, načelnik klinike, ki jo je ustanovila avtna unija v Detroitu, preiskuje nekega avtnega delavca.

Razgled po jugu

Anton Garden

(Nadaljevanje)

Ti "farmarji" — so pač svoje vrste umetniki. Čudiš se, kako se preživljajo, čeprav imajo majhne potrebe. S tistim zeljnikom koruze se gotovo ne morejo, ker bi skozi vse leto ne zadostovala niti za enega prašča s slamo vred. Zelenjave ne vidi nobene in tudi sadnega drevja zelo malo. Edina možnost je, da se hribovcem preživljajo a puško—z lovom—in z gozdarstvom. Gozdovi res izgledajo izobno torišče za divjadino, posebno za medvede, katerih se v "Smokies" baje ne manjka.

Sem pa tam prve ure naše vožnje naletimo na majhno mestce z žago all papirnice. Imed dveh ali treh papirnic, ki smo jih videli, je ona, ki dela papir izključno za zvezno vlado. Papir dela iz lesa oziroma kaše, predpisane po vladi, po biroju za standarde. Za predpisano kašo se les dobi samo v teh krajih; mora biti namreč raznovrsten. V "Smokies" pa raste nad 3000 različnih vrst dreves in nad 8000 različnih vrst rastlin—mnogo več kakor kje drugje v Ameriki.

Nedaleč od Asheville sem videl tudi prvo tekstilno, oziroma rajsonsko tovarno Enka Rayon Corp., katero kontrolirajo britski interesi. V nji dela 3800 delavcev, ki žive v kompanjskem mestu več milij od ceste. Naselbina, ki leži po napetem vznožju hriba, je videti iz ličnih hišic. Voznik nam je povedal, da je to "modelna" naselbina—kompanjsko mestce—v kateri služi elektrika za kuhanje in kurjavo. Če je res tako, ne vem. Verjetno pa je, da vlada v naselbinah vzoren red in disciplino, kakor je rekel voznik. Za zaničrniče in umazance baje ni prostora v njej—in gotovo tudi ne za delavske agitatorje.

V bližini Asheville je še več tekstilnih tovarn, toda so vse na samoti in pod strogo dominacijo tekstilnih baronov. Toda unionizem prihaja tudi v te kraje. Prišnji večer sem v Asheville Pressu, majhnem, toda presenetljivo liberalnem dnevniku (stane pet centov izvod) čital, da so v nekem bližnjem kraju delavci pri tovarniških volitvah s precej veliko večino odglasovali za tekstilno unijo CIO. Tudi naslovna stran tega lista je bila vsa posvečena zunanjam vstem, ki so po objektivnosti daleč posekale zunanje vesti čikaških dnevnikov z izjemo Daily New-Leaderja, ki ima enega najboljših štabov zunanjih poročevalcev.

Da se zopet vrnem k našem romanu v gore. Po dveh urah vožnje smo napravili prvo postajo v nekem kotlinskem mestecu, kjer smo imeli kosilo. Ker je bilo vnaprejšje naročeno, kakor po vseh drugih krajih, smo bili z njim hitro gotovi in se tudi nad kuhinjjo nismo mogli pritoževati.

tem, ko bo armada "prostovoljcev" potegnjena iz Španije. V Parizu sodijo, da se na strani španske uporniške armade bori okrog 50.000 italijanskih "prostovoljcev".

ti. Po trideset uri se odpeljemo proti Greyson Cityju, "zadnjem mestu, ki ga bomo videli, dokler se ne vrnemo v civilizacijo," je nam pojasnil šofer. Vrnili smo se po drugi strani v resnici še naslednji večer, toda smo samo prenočevali, nakar smo zjutraj zopet odpotovali v gore.

V tem mestecu se voznik preskrbi z gasolinom, nakar zapustimo "civilizacijo." Pot še vedno gre po dolini. "Ker imamo še čas in ker ste fajn ljudje, vam bom nekaj pokazal, kar je sicer izven reda," nam pravi voznik—ob lepem dnevu najbrže tako pravi vsaki skupini. "Šil bomo v ta-le hrib," nam pravi.

Gora je res visoka in strma, prav tako njena soseda na nasprotni strani. Bus zavije s ceste, ki še ni tlakovana, marveč le posuta z debelim peakom in vsebuje oblake prahu. Pot v hrib je ozka, posuta s peakom in še precej dobra. Zgradili so jo člani civilne armade v svrhu večje protekcije proti gozdnim požarom.

Pričnemo plezati po gori zdej naprej in zopet nazaj, naprej in nazaj, vedno više in više. V busu vsi stojimo in skozi "odprto streho" strmimo v globočino, ki se stopnjuje z našim dviganjem proti vrhu. Naj voznik zgreši na ostrih ovinkih le za sekundo in že bi treščili val skupaj v prepod. Kot nam je pravil, se je tako nesreča pripetila lani, ko je s avtom pet oseb treščilo v globočino. Bili so seveda vsi ubiti.

Bližu vrha se ustavimo in opazujemo bližnji slap, ki se po pečini zilva v dolino. Za nas je bila to tudi sreča, ker je po klanec navzdol pripeljal dolg trok v "dva štuka," naložen s telegrafskimi drogovi. Če bi se ne bili ustavili, bi se morali rakovo vrniti na isto, nekoliko širše mesto. Za tem trokom kmalu priropta še drugi, krajši trok, ki je bil naložen s klastrskimi drvmi. Odšli smo proti vrhu in zaobrnil. Nazaj grede smo došli oba voza. (Dalje prihodajšč.)

Edward je orodje fašistov, pravijo radikalci

London, 16. okt. — Edward Windsor, bivši angleški kralj, je orodje v rokah fašističnih interesov, naglašajo radikalni krogi v Angliji. Ti so tudi napadli Edwarda zaradi obiska nacistike Nemčije. Njegovo prijateljstvo z nacističnimi voditelji ugaja Hitlerjevemu prijatelju v Angliji, nasprotno pa je Edwardov ugled padel pri ljudstvu, pri katerem je imel največje zaslobo. To je prišlo na dan, ko sta dva levčarska dnevnika kritizirala bivšega kralja, ker se padjšaj s nacijo. New Leader, delavski list, piše, da "socialno pomirjenje," v katero je Edward zainteresiran, je novo ime za fašizem. Dalje pravi, da Joachim von Ribbentrop, nemški poslanik v Londonu, skuša izpreobrntiti Edwarda. Daily Worker, glasilo angleških komunistov, pa kritizira Windsorjevo izbiro prijateljev. Njegovi novi prijatelji so fašisti,

Ogrodje novega letala, ki ga neka ameriška firma v Baltimoru, Md., gradi za sovjetsko Rusijo.

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s epilogom—Prevodni Vladimir Levstik

Potlej, že mnogo let pozneje, so mnogi izmed naših pametnih menihov, ko so se podrobno spominjali vsega tistega dne, strmeli in se zgrajali nad tem, kako je moglo takrat to pohujšanje doseči tako stopnjo. Zakaj že preje se je dogajalo, da so umirali menihi zelo pravičnega življenja, bogaboječih starci, ki je bila njih pravičnost vsem očitna, in je vendar tudi iz njihovih ponižnih krst udarjal mrliški duh, ki se je pojavljal prirodno kakor pri vsakem mrtevču, a vendar to ni povzročilo izkušnje ali tudi le najmanjšega razburjenja.

Res je, da je bilo med tistimi, ki so bili preminuli v davnih časih, tudi pri nas nekaj takih, o katerih so hranili v samostanu še živ spomin in o katerih pravi sporočilo, da njihovi zemeljski ostanki niso pokazali znamenj trohnebe, kar je ganljivo in skrivnostno vplivalo na bratstvo in živelo v njegovem spominu kot nekaj divnega in čudežnega in kot obet, da bo bodočnost obdala njihove grobnice s še večjo slavo, če bo le volja božja, da pride čas za to.

Izmed teh so posebno hranili spomin na starca Joba, znamenitega zasluznika, velikega postnika in molčelnika, ki je bil čakal sto pet let ter preminul že davno, še v desetih letih našega stoletja in čigar grob so s posebnim in izrednim spoštovanjem kazali vsakomur, kdor je prišel v samostan na božjo pot, ter pri tem skrivnostno namigovali na nekakšne velike upe. (Prav ta grob je bil tisti, na katerem je Paisij zjutraj našel Aljošo.)

Mimo tega davno umrlega starca je živ el enak spomin tudi na razmeroma nedavno preminulega očeta, velikega meniha-avečenika in samotarja, starca Varsonofija—na tistega, od katerega je bil tudi stari Zosima prevzel starčevstvo in katerega so imeli za njegovih živih dni vsi božjepotniki, ki so prihajali v samostan, upravi za slaboumne. O teh dveh pripoveduje sporočilo, da sta ležala v svojih krstah kakor živa in sta bila pokopana povsem nestrohnega in da sta se jima obraza v krsti kar nekak razjasnila. Nekateri pa so se celo trdovratno spominjali, da so se od njunih teles razločno širile blage vonjave.

A tudi ne glede na te tolikanj izpodbudljive spomine si je bilo vendarle težko razjasniti neposredni vzrok, zaradi katerega je moglo priti ob krsti starca Zosime do toli lahkomiselnega, neumnega in hudobnega pojava. Moje osebno mnenje je, da se je pri tem časovno strnilo še marsikaj drugega in da je vplivalo mnogo raznih vzrokov namah. Tak vzrok je bilo na primer celo tisto vkoreninjeno sovraštvo do starčevstva kot kvarne novotarije, ki ga je še mnogo menihov našega samostana skrivalo v globinah svojih duš. In potlej je bila seveda pred vsem tudi zavist do pokojnikove svetosti, ki se je bila toliko utrdila za njegovega življenja, da je bilo tako rekoč prepovedano vobče kaj ziniti zoper njo. Zakaj, čeprav je bil pokojni stari Zosima mnogo prijetnejši kot sebi, ne tolko s čudeži, kolikor z ljubeznijo, in ustvaril okoli sebe tako rekoč cel svet ljudi, ki so ga ljubili — je vendarle, in še tem bolj, prav s tem ustvarjal take, ki so mu zavidali in po tem takem tudi srdite sovražnike, tako očitne kakor skrivne, in ne samo med prebivalci samostana, ampak celo med posvetnimi ljudmi. Res je bilo na primer, da ni storil nikomur ničesar žaloga, toda eva, oni so vpraševali: "Le zakaj ga neki imajo za tako svetega?" In to edino vprašanje je s tem, da se je stalno ponavljalo, naposled ustvarilo cel prepud najbolj nenatitne zlobe. Prav zato pa mislim, da so se mnogi neizmerno razveselili, ko so začutili mrliški duh njegovega trupla, in še tako kmalu, še preden je bil minil prvi dan po njegovi smrti; prav tako, kakor so se med onimi, ki so bili vdani starcu in so ga dotlej spoštovali, takoj našli taki, ki so se začutili malone osebno užaljene in prizadete po tem dogodku. Razvijal pa se je pojav takole:

Komaj se je bilo jelo pojavljati trohnenje, si že so samih obrazih menihov, ki so prihajali v celico preminulega, lahko ugani, zakaj prihajajo. Tak menih je prišel, postal malce in

spet odšel, da bi čim preje potrdil novico drugim, ki so čakali zunaj v gostih gručah. Nekateri teh čakajočih so žalostno majali z glavami, drugi pa niso niti več hoteli skrivati svoje radosti, ki jim je očitno sevala v srditih pogledih, in njih je jih ni več maral zato, njih ni izpregovoril dobre besede, kar je bilo tem bolj čudno, ker so imeli pristaši preminulega starca vendarle večino v samostanu: očitno je Gospod sam dopustil tako, da to pot za nekaj časa nadvlada manjšina. Kmalu so jeli prav tako ogleduško prihajati v celico tudi posvetni ljudje, največ iz števil naobraženih gostov. Preprostega ljudstva je malo prihajalo noter, čeprav ga je bilo veliko zbranga pred vrati samotišča. Nedvomno je, da je baš po tretji uri prišel nekakšen posetnikovo tako narasel in to prav zaradi pohujšljive novice. Tisti, ki ta dan morda vobče ne bi bili prišli in niti niso imeli namena priti, so se zdaj nalašč pripeljali; med njimi je bilo nekaj oseb imenitnega stanu. Sicer pa ni navzven še nihče kršil spodobnosti in oče Paisij je trdno, razločno in s strogim obrazom še vedno na glas čital evan gelij, kakor da ne čuti, kaj se godi, čeprav je bil zdaj navzven opazil nekak nenavadnega. A tedaj so jeli tudi njega dosegati glasovi, izprva zelo tihi, potlej pa čedalje samosvetnejši in smejejši.

"Vidi se, da božja sodba ni taka kakor človeška!" je zdaj začel oče Paisij. Prvi je bil izrekel to posvetni človek, neki mestni uradnik, že priletel in — kolikor je bilo znanega o njem — zelo pobožen mož; a s svojimi glasnimi besedami je samo ponovil tisto, kar so menih med seboj že davno ponavljali drug drugemu na uho. Oni so bili zdaj navzven izrekli to brezupno besedo; najhujše pa je bilo to, da se je skoro od trenutka do trenutka rasodevalo in naraščalo ob tej besedi nekakšno zmagoslavje. A kmalu je jela ponehavati celo vnanja spodobnost, in ne samo to, ampak vsi so se čutili kar nekak upravičeni, da jo kršijo. "In kako se je moglo to zgoditi?" so govorili nekateri izmed menihov, izprva še z nekakšnim pomilovanjem. "Saj je bil majhnega telesa in mrvav, sama kost in koža, od kod naj bi se vzel mrliški duh?" — "Videti je, da je Bog hotel dati migljaj," so hlastno dostavljali drugi in poslušalci so neutegoma in brez ugovora sprejemali njihovo mnenje, tem bolj, ker se ni manjkalo opozoriti, češ, tudi če bi bil duh povsem prirodni, kakor pri vsakem grešniku, ki umre, bi vendarle nastopil pozneje, ne pa s takšno očitno naglico; pojavil bi se kvetjemu drugi dan — ta pa je "prehitel prirodo" — in po tem takem se ni skrivaj za tem nihče drugi kakor Bog in Njegov mogočni prst. "Migljaj nam je hotel dati."

Ta sodba je šla vsem nepremagljivo do živiga. Krotki oče Josif, menih-svečenik in knjižničar, pokojnikov ljubljenc, je jel ugovarjati nekaterim izmed opravljalcev, češ da "ni vselej tako"; da zahteva, naj trupla pravičnikov ne trohijo, ni morda kaka dogma v pravoslavju, ampak samo mnenje, in da se niti v najbolj pravoslavjih deželah, na primer na Sveti gori, ne razburjajo toliko zaradi mrliškega duha in ne smatrajo tega, da trupla zveličanih ne trohne, za glavno znamenje njihove svetosti, ampak barvo njihovih kosti, kadar so trupla že mnogo let ležala v zemlji in celo strohnela v njej, "in če se izkaže, da so kosti žolte kakor vosek, tedaj je to najpogostejše znamenje, da je Gospod proslavil pokojnega pravičnika; ako pa niso žolte, ampak črne, tedaj pomeni, da Gospod tistega človeka ni spoznal za vrednega nebeške slave — vidite, tako je na Sveti gori, v velikem mestu, kjer je izza pradavnih dni neomajno in v najsvetlejši čistosti čuvajo pravoslavje", je končal oče Josip. Toda besede krotkega očeta niso nič zalegle, ampak so celo izzvale porogljiv odpor. "Vse to je učenost in novotarija, škoda je poslušati," so razsodili menihi sami pri sebi. "Pri nas je po starem; novotarji se dandanes ne manjka, ali naj jih posnemamo vse?" so dodajali drugi. "Pri nas ni bilo nič manj svetih očetov nego pri njih.

(Dalje prihodnjik.)

"Kakšna škoda," je rekel Matevž.

"Narava umetnik," je rekla Tea. "Je tukaj obrisala svoj slikarski čopič. In pokazala se je grofeskost življenja. Od vihre omahnivše pšenice. Kakor pri človeku, ki ga vpogne nesreča."

"Opomogla si bo," je rekel Ivo. "Ze blizu dozoritve je in ne bo obležala."

"Kakor v življenju," je zopet rekla Tea. "Udari, potlačí ga, a če je dovolj dozorel, se zopet vzdigne."

Ivo je gledal skozi okno in počasi majal z glavo, kakor bi nekomu nekaj priževal.

"Kaj ti ni prav," je vprašal Matevž. "Filozofija gospodične Tea?"

"Če gledam vso to mogočnost nepreglednih njiv pšenice, pa se spomnim na naše kvadratne metre v Sloveniji, me kar prevzema. Tam se vseleže žetistih nekaj kvadratnih metrov valoveče pšenice, tu pa, no ... glej ... Morje ... morje pšenice. In brzovlak po cele ure plava take rekoč po nji."

"Kakor v Ukrajini polja rži," sem pripomnil. "Nobene vase nikjer, kakor tukaj ne, a rži nepregledne dalje, valovi, kakor bi gledal morje."

Brzovlak beži.

"Glej," je pokazal Matevž na pšenico, nekoliko poleglo. "Preveč dežja je bilo. Rja se je primelje."

"Uboga pšenica — škoda," je rekla Tea.

Franjo pa je zamišljeno gledal in rekel:

"Naši politikarji ne vedo, kaj imamo. Bogme, z veseljem bi jih tepel po riti."

Ivo je natočil smederevčana. Tea pa je z belimi zobmi vzgrizla v kruh.

"Ali veste, gospodična Tea," je rekel Ivo, "kakšne pekarske zadruge imajo Čehi?"

Tea ga je gledala vprašajoče.

"Kmet pridelajo žito. Ne peče kruha doma. Ampak vzame pod pazduho toliko in toliko kol rži, koliko pač hoče za dva, tri dni kruha in gre v pekarno. Tam zvagajo rž in mu odvagajo kruh. Zadruga namreč sama melje in peče, kmet, zadržnik, ti pa samo prinesi in odnesi in — jej."

"Vražja komodnost," je rekel Matevž.

"Oho, so pa češki kmetje tudi ponosni na svoje zadruge."

"Pri nas bi to ne bilo mogoče," je rekel Matevž.

"Seveda," je omenil Ivo. "Pri nas vzgajajo zadrugi tako površno. S frazami in iščejo pri tem vsak svoj dobiček. Da bi podprli in prenovili narodno gospodarstvo, kar prav za prav zahteva današnji kaotični položaj, jim ne pride na misel."

"Vsak začetek je težak," je rekla Tea. "Vsak začetek je neokreten, kakor otrok preden shodi."

"Da, to imate prav," je potrdil Ivo. "So tudi že pri našem zadrugi svetle točke, je zelo počasi napredujemo. Preveč je politike vmes, namreč, strankarske politike."

"Čudno," se je vmešal Matevž v pogovor. "Čudno, da o češkem zadrugi, o njegovem delu in vzhledih pri nas nikjer nič ne pišejo. Pa imajo kupe časopisov. Ker, resnično, če bi se kmečki kolektiv tako postavil, kakor ti, Ivo, nam tukaj razlagal, bi cene pridelkom ne bile

Kljajska vojaka z maskami na obrazih na šanghajski fronti.

tako za nič, pa tudi draginja v mestih bi ne bila takšna."

"Ali ena nesreča bi vseeno nastala, če bi se tako zgodilo," je rekla Tea in rožnate ustnice so se ji stisnile, kakor bi zadrževala smeh.

"Bežite no, kakšna nesreča," se je začudil Ivo.

"Špekulantje bi postali brezposelni."

"Živel za te besede," je Ivo trčil s smederevčanom. "Da, ta nezgodna bi se zgodila. Ali nič ni dobrega, da bi ne bilo tudi neprijetno. Zdad so špekulantje preskrbljeni, kmet in delavec pa stradajo in so brezposelni. Kolo se pa mora obračati, Zakaj bi ne bili enkrat tisti, ki zdaj stradajo, preskrbljeni, a tisti, ki imajo zdaj vsega, brez velikega truda celo, poskušali neprijetnost brezposelnosti? ... Kar se pa tiče, da se v naših listih o tem nič ne piše, moram reči, da smo to v zadrugi listih sicer pisali. Ali kdo jih čita? V dnevnem časopisu pa ni prostora. Tam pišejo o ubojih, tatvinah, ropih, vojnah, o strankah, in kdo je imel lepši shod. Samo zato, da bi ljudje manj mislili."

Večeri se. Tam na obzoru, kjer se poljublja prostranstvo z nebom, zahaja sonce. Sramežljivo se je zagnilo z belkastordim pajčolanom, vse pozlačeno kakor Perzijanska lepota ... in odhaja.

Pašnik s celimi čredami konj ... Pastirja nikjer. Svobodna čreda, a ne razkropi se. Skupaj se pase ...

"Tu poglejte resnico," je rekel Matevž. "Te črede nimajo voditelja-pastirja. Vso svobodo uživajo ... ali skupaj vseeno drže, pa naj bo dan ali naj bo noč."

"Tudi po noči ostanejo črede na pašnikih?" je vprašal Franjo.

"Tudi po noči," je odgovorila lepa Slavonka.

"A če rabi gospodar konja?"

"Pride kar na pašnik, ga zapreže in gre vozit ali grat ..."

Sremski Karlovec ... Brzovlani drogovi kakor tuji stoji v tem prostranstvu pašnikov. Tam je zložena cela vrsta opek.

"Tu pa sonce že opeko, a ne kakor drugod, peč," je pokazala Tea na zložene opeke.

"Gledamo."

"Opeka kakor opeka, samo blede. Sonce pa vkljub svoji vročini nima tistega ognja, ki bi dal opeki rdečo ožgano bojo.

"Cele vase so tukaj zidane iz take opeke," je razlagala Tea. "Niso hiše sicer tako trpežne, kakor iz opeke v pečeh žgane, a vseeno ne iščejo druge opeke."

"Bogastvo je v teh krajih," je rekel Ivo. "Sremski kmetje so gospoda."

"Kakor češki kmetje," se je pomešal vmes Matevž in usta so se mu kremžila v nasmeh. "Samo frakov in cilindrov še nimajo."

Ivo se pa ni dal zmotiti. Čudovito resno je rekel:

"Če bi imeli pa tako zadrugištvost povrh, kakor ga imajo češki kmetje, ej," obliznil je prste, "pa bi bili tudi fraki in cilindri ... pa še kaj drugega, bogibogme!"

"To je res," je odvrnila Tea. "Na zunaj tega ne vedo poka-
"Otrok je pa malo videti," je omenil Franjo.

"Tudi pametno gospodarstvo," se je namuzal Ivo. "Prevelik naraščaj bi kmalu snedel bogastvo. Zato se ga čuvajo, čeprav to v ofcielnem smislu mo-

rale ni prav. Znan je Srem, bri gospodarji so v tem pogl. Najbolj bogati kmetje in najmanj otrok. Tako se prženje ne razblina, rod pa oskljub temu, in to še močar cenjen."

"To se pravi," je rekel Ivo, "da praktičen pojem mo ovrže teoretičen pojem mora

"Da," je zmigal Ivo s pl pogl Srem! Kaj hočeš, vsa govori je brez jedra."

Tea je gledala skozi okno zovlaka ...

Brzovlak drvi ... Osem u drvi neprestano, kakor pl po slavonsko-sremsko-banats vsemirju. Prijeten somrak jema prostranstvo.

Ovce tam na travniku so kor na drobno posejane dro marjetice ... Tu in tam prži mimo ograjen vrč z vi trto — gorice. Kakor rože kmečkih oknih, so ti vrtovi ric med morjem pšenice in ruze.

(Konec prihodnjik.)

NAROCITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 16. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta v prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ena družina k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člani ali nečlane \$6.00 in eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 na teden, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, roč. d. je list predrag za člano S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad štital list vsak dan. Če lista Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanada \$6.00	Za Čicero in Chicago je ... \$7.50
1 tednik in ... 4.00	1 tednik in ... 4.50
2 tednika in ... 2.50	2 tednika in ... 3.10
3 tednike in ... 2.40	3 tednike in ... 3.50
4 tednike in ... 1.50	4 tednike in ... 2.70
5 tednikov in ... nič	5 tednikov in ... 1.50
Za Evropo je ... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNP.J, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNP.J, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$...

1) Ime ... Čl. družina št.

Nazov ...

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) ... Čl. družina št.

3) ... Čl. družina št.

4) ... Čl. družina št.

5) ... Čl. družina št.

Mesto ... Država ...

Nov naročnik ... Star naročnik ...

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnika, knjižni koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerno, ustajajo delo prvo

Pišite po informacije na nazov

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

CHICAGO, ILL.

Tel. Booth 4494

Ivan Vuk:

Preko sremskobanatskih poljan

(Bežni vtiči skozi okno vlaka.)

(Nadaljevanje.)

"Kakor da smo v vrtečem se koleasu v obširni galeriji slik," je rekla Tea, videč moje poglede. "To je država, ki jo radi teh resničnih slik zavida cela Evropa."

"Samo če bi bil še red in zadovoljnost in prenehali prepri. pa bi bil raj," je omenil Matevž.

"Če bi se to zgodilo," je arknil Ivo smederevčana, "pa bi bil odločno proti, da bi se kakršnemu koli tujcu dalo državljanstvo ... Bil sem v Italiji. Tam okrog Milana sva bledila s prijateljem. Da, krasne ceste ... Ali so, kakor v galeriji naslikane slike. Plačas, vidiš ... to je vse. Drugeče pa revščina, da se bogu usmili. Če sva s prijateljem sedla v gostilno, da popijava kozarec italjanskega vina,

sva ga, kajpada, kot Slovence naročila celo steklenico. O, da bi videli, kako naju je vse presenečeno gledalo. Kaj, so spraševale oči in tudi usta tibo drug drugega. Celosteklenico? ... Tam namreč naročajo vino samo po kozarcih. En tak kozarec stane 1 liro. Steklenica pa 5 lir. No, kaj ni pametneje in ceneje, da pijeva celo steklenico za 5 lir, kakor pa kozarce po litri? Ali Italijanom to ni šlo v glavo. Zdelo sva se se jim neizmerna bogataša ... Dogajalo se nam je, da naju je lepo običlen človek, ko se je prej oprezno ogledal, če nikdo ne vidi, poprosil za liro. Revščina, rečem. In krepost žensk. Revščina jih duši. Zgodilo se nama je, da nama je skrivaj pomignila kakšna lepa ženska, vse prej kakor počestnica. Zakaj ... Tujca

sva bila, vino sva pila po steklenicah, pa so naju šteli za bogataša ... Ko sva prekoračila mejo, je moj prijatelj, ves zamišljen zarobantil:

"Naj mi še doma kdo zabavlja, da je pri nas siromaštvo ... Po gobcu ga vsekam. To, kar sem videl in doživel, je pri nas raj. Resnica, delavca in kmeta žulijo in odirajo ... Ali kaj sem videl, je kljub temu pri nas raj ..."

Tea se je smehljala, Matevž pa je srknil smederevčana.

Vsi smo se bavili s pravkar ališanimi mislimi.

Brzovlak beži. Koruza ... koruza ... koruza ... Zelena, korajžno se dvigajoča v tretjo dimenzijo, v lepih, ravnih vrstah stoječa, razprostirajoča se v nedogled. Tam zopet jagne di ...

Slika se menja ... Pšenica. Nevihta jo je pritislila k tlom. Vse prostranstvo, nepregledno leži in počasi vstaja.

Razdejana poslupja v Belchiti, Spanija, po bitki med fašisti in lojalisti, v kateri so bili fašisti poraženi.